

Наталія Лугіна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права
та кримінології

Університету державної фіскальної служби України

ORCID: 0000-0001-6005-2943

Анастасія Кравченко,

студентка магістратури

Університету державної фіскальної служби України

ORCID: 0000-0002-1571-7392

Анастасія Кубишина,

студентка магістратури

Університету державної фіскальної служби України

ORCID: 0000-0003-3736-306X

<https://doi.org/10.32782/2306-9082/2020-40-12>

УДК 343.975

Рецидивна злочинність у Китаї

Проблемою існування рецидивної злочинності стурбована кожна країна у світі. Кожна з таких країн дивиться на рецидив і рецидивну злочинність по-різному, враховуючи національні та культурні цінності, традиції,

менталітет, національне законодавство та правосвідомість населення тощо. Усі намагаються розробити та запровадити дієві заходи боротьби та способи запобігання рецидивній злочинності. Однак цілком зрозуміло,

що викоренити злочинність, зокрема рецидивну, неможливо, але можливо значно знизити її показники, тримати під контролем її рівень, залучати суспільство до боротьби, запобігання та контролю такої злочинності.

Рецидивна злочинність уже протягом багатьох років і навіть століть розглядається та досліджується різноманітними вченими у всіх кутках світу. Порівняльний аналіз поняття рецидивної злочинності та шляхів її подолання в законодавстві інших країн не є досить популярним напрямом дослідження у кримінології. Проте є науковці, які все ж таки займаються вивченням законодавства інших країн щодо рецидивної злочинності, зокрема такі, як: Ю.М. Антонян, В.С. Батиргарєєва, В.В. Голіна, Т.А. Денисова, О.М. Джужа, С.М. Іншаков, М.Г. Колодяжний, В.Ф. Лагоцька, Б.М. Телефанко, Н.І. Устрицька.

На сьогодні порівняльно-правовому аналізу кримінального законодавства інших країн щодо рецидивної злочинності приділено не досить уваги, що є хобою, яка значно уповільнює та обтяжує застосування більш ефективних засобів і способів запобігання та протидії рецидивній злочинності в Україні.

Головним завданням під час написання статті є обґрунтування необхідності вивчення законодавства інших країн для найбільш ефективного запобігання рецидивній злочинності, а також виокремлення особливостей такої злочинності в Китаї та вивчення шляхів її запобігання для того, щоб перейняти успішний досвід для України.

Рецидивна злочинність є нагальною проблемою протягом усього часу існування суспільства та держави. Слушною є думка Ю.М. Антоняна, який вважає, що існування рецидивної злочинності є доказом неспроможності держави та суспільства виправляти своїх членів, які стали на хибний шлях,

і допомагати їм привести до ладу своє життя [1, с. 143].

Для того щоб виправити ситуацію, необхідно звертатися до кримінального законодавства зарубіжних країн, до думки вчених-кримінологів, криміналістів, кримінальних психологів, які займаються вивченням рецидивної злочинності та мають якісь пропозиції щодо запобігання такому виду злочинності.

Вивчення й аналіз кримінального законодавства зарубіжних держав, зокрема кримінально-правових норм, що стосуються рецидиву злочинів, дає змогу виявити переваги й хиби кримінального права України і з огляду на ці знання визначити основні напрями його подальшого розвитку, а також зблизити основні положення вітчизняного та іноземного права, запропонувати можливі шляхи гармонізації законодавства [2, с. 31].

Варто звертатися до положень законодавства та наукових напрацювань зарубіжних країн, порівнювати поняття рецидиву, його ознак, детермінантів, призначення покарання за такі кримінальні правопорушення, заходи запобігання тощо.

Вітчизняне визначення рецидивної злочинності ми звикли розглядати у двох аспектах: кримінально-правовому та кримінологічному.

З кримінально-правового погляду рецидивом є вчинення нового умисного кримінального правопорушення особою, яка вже має судимість за умисне кримінальне правопорушення (ст. 34 КК України), а рецидивною злочинністю, відповідно, визнається сукупність умисних кримінальних правопорушень, скоєних особами, які вже мають судимість за умисні кримінальні правопорушення протягом певного проміжку часу [3].

З кримінологічного погляду рецидивною злочинністю визнається сукупність повторно вчинених особами кримінальних правопорушень, які раніше

вчиняли кримінальні правопорушення незалежно від наявності в них судимості. Тобто для кримінології факт наявності судимості та форма вини є неважливими та не відіграють головної ролі. Рецидив також визначають як вчинення нового кримінального правопорушення особою, яка раніше була засуджена або піддана судом іншим правовим заходам впливу, що передбачені чинним законодавством замість покарання, незалежно від форми вини минулого й нового кримінального правопорушення та наявності в неї судимості [4, с. 111–112].

Розглядаючи рецидивну злочинність крізь призму рецидиву злочинів у Китаї насамперед треба звернути увагу на те, що у Кримінальному кодексі Китаю міститься поняття «рецидиву злочину», а отже є законодавчо закріпленим.

Поняття рецидиву закріплене у ст. 65 Кримінального кодексу Китайської Народної Республіки, де перелічуються деякі ознаки віднесення певних осіб до рецидивістів, проте для всебічного уявлення про сутність рецидиву злочинів необхідний детальний аналіз інших положень кримінального закону. Зазначена стаття прямо вказує, що повторне скоєння необережних злочинів не може утворювати рецидиву злочинів. Рецидив має місце тільки в тому разі, коли наявне скоєння умисних злочинів [5].

Відповідно до ст. 66 КК КНР особи, які скоїли злочин, пов'язаний із порушенням спокою держави, та відбули покарання або були амністовані за такі діяння, у разі повторного скоєння злочину, знову пов'язаного з порушенням спокою держави, також вважаються рецидивістами. Посилаючись до тлумачення логічного наголосу на терміні «також» у цьому законодавчому положенні, можна зробити висновок, що поряд із цими випадками, які прямо передбачені в тексті статті та які є повторенням тотожних

або однорідних злочинів, до рецидиву злочинів перш за все належать випадки повторення різнорідних злочинів, тобто закон має на увазі як спеціальний, так і загальний рецидив [5].

Згідно зі ст. 65 КК КНР рецидивістами визнаються особи, які скоїли новий умисний злочин протягом п'яти років після відбуття строку покарання або амністування. Отже, давність рецидиву злочинів дорівнює п'яти рокам, а її строк починає спливати тільки після відбуття покарання або амністування. Окрім того, такий же порядок обчислення строку вказаний у ст. 66 КК КНР, що має значення для визначення рецидиву саме таким. З цього випливає, що скоєння нового злочину під час відбування покарання за китайським законодавством не є рецидивом злочинів. Вирішальне значення для визнання й виділення рецидиву за китайським кримінальним законодавством має вид покарання, яке було призначено за раніше скоєний злочин, а також вид покарання, яке може бути призначено за скоєння вже нового злочину [5].

У тому разі, якщо особа за скоєння попереднього злочину засуджувалася до строкового позбавлення волі або ж до більш високої міри покарання і знову скоює злочин, за який передбачено теж строкове позбавлення волі або більш висока міра покарання, то тільки в такому разі вона буде вважатися рецидивістом у сукупності разом з іншими обов'язковими обставинами.

Можна простежити пряму залежність рецидиву злочинів від виду покарання, тобто не будь-яке покарання може здійснити на засудженого настільки сильний вплив, щоб надалі служити певним стримуючим фактором, якоюсь гарантією того, що особа не буде скоювати нових злочинів у майбутньому. Відповідні «легкі» види покарання, до яких належать нагляд та короткостроковий арешт, не містять того необхідного обсягу кари, нехтування яким може свідчити про

підвищену суспільно небезпечну поведінку особи та необхідність застосування до неї в разі скоєння нового злочину більш суворого покарання [5].

У кримінальному законодавстві КНР, так само як і в кримінальному законодавстві України, вік, з якого особа визнається рецидивістом, не визначається в особливому порядку та не є визначальним критерієм. Отже, звертаючись до інших положень Кримінального кодексу, загальний вік настання кримінальної відповідальності дорівнює 16 рокам, а за певні склади злочинів – 14. Тобто скоєння особою нового злочину після попереднього засудження особи, навіть якщо вона не досягла повноліття, дає суду право визнавати таку особу рецидивістом і призначати покарання, враховуючи цю обставину [5].

Беручи до уваги все вищевикладене, під рецидивом злочинів за КК КНР розуміється вчинення особою впродовж 5 років після відбуття покарання за умисний злочин у вигляді строкового позбавлення волі чи амністування нового умисного злочину – тотожного, однорідного або різнорідного, за який передбачається строкове позбавлення волі або більш висока міра покарання, незалежно від віку засудженого та кількості його попередніх засуджень [5].

Центральним елементом системи впливу на рецидивну злочинність у Китаї є структура суспільно-політичного життя країни, що ґрунтується на певних принципах соціально-економічної рівності, загальної зайнятості й матеріальної забезпеченості хоча б на мінімальному рівні, необхідному для задоволення потреб населення [6, с. 280–281].

У Китаї на злочинність впливають шляхом протидії на первинну і на рецидивні форми такої злочинності. Основними засобами, що мають своїми цілями профілактичний вплив на первинну злочинність КНР, виступають

ідеологія та виховна політика. Домінантна роль у запобіганні рецидивній злочинності відводиться сім'ї та родинним зв'язкам, де підтримуються певні традиції доброзичливості, поваги до старших, ввічливості та пропагуються ідеї патріотизму й відданості країні, милосердя й гуманізму до інших членів суспільства [6, с. 280–281].

Профілактична та виховна політика щодо рецидивної злочинності в Китаї застосовується разом із жорсткими заходами до рецидивістів. Поряд з основними видами покарань, такими як нагляд, кримінальний арешт, позбавлення волі на певний строк, довічне позбавлення волі, смертна кара, передбачено певні види додаткових покарань у вигляді штрафів, конфіскації майна тощо. Загалом у КНР налічується близько 680 виправних установ, де в'язнів намагаються виправляти за допомогою підвищення їхнього освітнього рівня та залучення до праці. Якщо в'язні порушують режим перебування у виправній установі, то до таких можуть застосовуватися заходи фізичного впливу й посилення трудового режиму. Завдяки такій системі відбування покарання більшість колишніх ув'язнених повертаються до нормального та законслухняного способу життя. Саме тому віднедавна в Китаї спостерігається один із найнижчих рівнів рецидиву серед усіх інших країн у світі, який досягає близько 6–8 %, тоді як у світі цей показник фіксується на рівні 20–50 % [6, с. 280–281].

Отже, ми можемо зробити висновок, що законодавство Китаю є дуже схожим із законодавством України щодо рецидиву. Сам факт вчинення нового кримінального правопорушення, наявність судимості за попереднє кримінальне правопорушення та давність рецидиву – це своєрідні домінуючі елементи рецидиву злочинів, які характерні для кримінального законодавства більшості країн,

до яких входить й Україна та Китай. Головною особливістю законодавства КНР є порядок відбування покарань правопорушниками, що є досить ефективним, і, на нашу думку, Україна може цілком імплементувати у своє законодавство принципи такої системи відбування покарань, що є досить дієвою у профілактиці поширення рецидивної злочинності.

Список використаних джерел

1. Антонян Ю. Криминология: избр. лекции. Москва : Логос, 2004. 200 с.
2. Устрицька Н. Кваліфікація повторності злочинів : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 216 с.
3. Кримінальний кодекс України: *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
4. Медицький І. Запобігання злочинності : навч. посібник. Івано-Франківськ, 2008. С. 111–112.
5. Батиргареева В. Рецидив злочинів за кримінальним законодавством України і зарубіжних країн: порівняльний аналіз. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/4983/1/Baturgareeva_147.pdf.
6. Иншаков С. Зарубежная криминология: учеб. пособ. Москва : Изд. группа ИНФРА М-НОРМА, 1997. 383 с.

Лугіна Н. А., Кравченко А. О., Кубишина А. С. Рецидивна злочинність у Китаї

Стаття присвячена висвітленню однієї з гостросоціальних тем, а саме рецидивної злочинності, яка є дуже важливою та актуальною на сьогодні. Проте для того, щоб найкращим чином розширити знання про цей вид злочинності, необхідно звернутись до законодавства зарубіжних країн. Рецидивна злочинність є однією з найбільш небезпечних форм прояву злочинної поведінки не тільки для України, а й для всього світу. Вона найбільш повною мірою відображає ефективність і всі огріхи політики держави, кримінального законодавства, реалізації кримінально-правових відносин, соціального благополуччя суспільства, дієвості кримінально-виконавчих інститутів тощо. Питання запобігання рецидивній злочинності посідає домінуюче місце в наукових дослідженнях учених-криминологів. Звернення до практики запобігання, профілактики, підходів до визначення рецидивної злочинності та призначення покарань у зарубіжних країнах загалом є дуже корисним досвідом. Можна впровадити до свого законодавства дієві засоби боротьби з рецидивною злочинністю, успішні заходи суспільного контролю, звернути увагу, які саме покарання є більш ефективними в запобіганні такій злочинності тощо. Китайська Народна Республіка є країною з одним із найнижчих рівнів рецидивної злочинності. Низького рівня цього виду злочинності в Китаї було досягнуто за допомогою наявності сурових покарань для рецидивістів, виправлення їхньою працею та забезпечення з боку держави повноцінного процесу ресоціалізації таких осіб. Враховуючи те, що правова система Китаю суттєво відрізняється від правових систем європейських країн, серед яких є і Україна, то це збільшує інтерес до засобів боротьби з рецидивом, які є досить незвичними для країн Європи. Саме тому дослідження рецидивної злочинності в Китаї є досить актуальною темою для наукових досліджень. Зроблено висновок, що законодавство Китаю є дуже схожим із законодавством України щодо рецидиву. Сам факт вчинення нового кримінального правопорушення, наявність судимості за попереднє кримінальне правопорушення та давність рецидиву – це своєрідні домінуючі елементи рецидиву злочинів, які характерні для кримінального законодавства більшості країн, до яких входить Україна та Китай. Головною особливістю законодавства КНР є порядок відбування покарань правопорушниками, що є досить ефективним, і, на нашу думку, Україна може цілком імплементувати у своє законодавство принципи такої системи відбування покарань, що є досить дієвою у профілактиці поширення рецидивної злочинності.

Ключові слова: рецидив, рецидивна злочинність, запобігання рецидивній злочинності, кримінальна відповідальність, рецидив злочинів у Китаї.

Лугина Н. А., Кравченко А. А., Кубышина А. С. Рецидивная преступность в Китае

Данная статья посвящается освещению одной из остросоциальных тем, а именно рецидивной преступности, которая является очень важной и актуальной на сегодняшний день. Однако для того, чтобы наилучшим образом расширить знания об этом виде преступности, необходимо обратиться к законодательству зарубежных стран. Рецидивная преступность является одной из самых опасных форм проявления преступного поведения не только для Украины, но и для всего мира. Она наиболее в полной мере отражает эффективность и все недостатки политики государства, уголовного законодательства, реализацию уголовно-правовых отношений, социального благополучия общества, действенности уголовно-исполнительных институтов и тому подобное. Вопросы предотвращения рецидивной преступности занимают доминирующее место в научных исследованиях ученых-криминологов. Обращение к практике предотвращения, профилактики, подходов к определению рецидивной преступности и назначения наказания в зарубежных странах в целом является очень полезным опытом. Можно внедрить в свое законодательство действенные средства борьбы с рецидивной преступностью, успешные меры общественного контроля, обратить внимание, какие именно наказания более эффективны в предотвращении такой преступности и др. Китайская Народная Республика является страной с одним из самых низких уровней рецидивной преступности. Низкого уровня данного вида преступности в Китае было достигнуто с помощью наличия суровых наказаний для рецидивистов, исправления их трудом и обеспечения со стороны государства полноценного процесса ресоциализации таких лиц. Учитывая то, что правовая система Китая существенно отличается от правовых систем европейских стран, среди которых и Украина, то это увеличивает интерес к средствам борьбы с рецидивом, которые являются необычными для стран Европы. Именно поэтому исследование рецидивной преступности в Китае является весьма актуальной темой для научных исследований. Сделан вывод, что законодательство Китая является очень схожим с законодательством Украины в части рецидива. Сам факт совершения нового уголовного правонарушения, наличие судимости за предыдущее уголовное преступление и давность рецидива – это своеобразные доминирующие элементы рецидива преступлений, характерных для уголовного законодательства большинства стран, в число которых входит Украина и Китай.

Ключевые слова: рецидив, рецидивная преступность, предотвращение рецидивной преступности, уголовная ответственность, рецидив преступлений в Китае.

Luhina N., Kravchenko A., Kubyshyna A. Recidivism in China

This article is devoted to the coverage of one of the acute social topics, namely, recedive crime, which is very important and relevant today. However, in order to best increase knowledge of this type of crime, it is necessary to refer to the legislation of foreign countries. Recidivism is one of the most dangerous forms of criminal behavior not only for Ukraine, but also for the whole world. It most fully reflects the effectiveness and all the shortcomings of state policy, criminal legislation, the implementation of criminal law relations, the social well-being of society, the effectiveness of penal institutions and the like. Recedive crime prevention issues dominate scientific research by criminologists. The appeal to practice of prevention, prevention, approaches to definition of recurrent crime and assignment of punishment in foreign countries in general is very useful experience. Effective means of combating recidivism, successful measures of public control can be introduced into their legislation, which punishments are more effective in preventing such crime, etc. The People's Republic of China is one of the lowest recidivism rates. The low level of this type of crime in China was achieved through the presence of severe penalties for repeat offenders, their correction by labor and the provision by the State of a full process of re-socialization of such persons. Given the fact that China's legal system differs significantly from the legal systems of European countries among which Ukraine, this increases interest in means of combating

relapse, which are unusual for European countries. That is why research on relapse crime in China is a very relevant topic for scientific research. It was concluded that the legislation of China is very similar to the legislation of Ukraine in terms of relapse. The very fact of the commission of a new criminal offense, the existence of a criminal record for a previous criminal offense and the age of recidivism are peculiar dominant elements of the recidivism of crimes characteristic of the criminal legislation of most countries, including Ukraine and China. The main feature of PRC legislation is the procedure for serving sentences by offenders, which is quite effective and, in our opinion, Ukraine can fully implement in its legislation the principles of such a system of serving sentences, which is quite effective in preventing the spread of repeat crime.

Key words: recurrence, recurrent crime, prevention of recurrent crime, criminal liability, recurrence of crimes in China.